

אחרון ענקי הרוח מיהדות צרפת

(הרב יהודה ליאון אשכנזי זצ"ל - לקראת ט' במרחשון, יום זכרונו השלישי)

מאת שלמה אבינר

הרב והתלמיד

ברשות כל תלמידי רבנו הגדול הנמצאים כאן, שגם וכתיה שיהיה רבי, אף שלא וכתיה להיות תלמידי, כי גוד תלמידי אינו מי שזוכר כל מה שאמר רבו, אינו מי שמביט כל מה שאמר רבו, אלא מי שפאשר הוא ניצב בפניו שאלה חושבו, שרבו לא ריבר עליה, נתון אותה תשובה שרבו היה נתון, לו היו שואלים, מפני שירד לטוף רעת רבו. ולרדת לטוף רעתו של הרב יהודה ליאון אשכנזי, זה נכמע בלתי אפשרי, מפני שכמה שהקשבנו והעמקנו, תמיד ניצבנו בפניו והוא אינו סופית, תמיד הפתיע, תמיד התחיש.

ציר היסטורי

הוא היה כולו חרש, שליח אלוהי מיוחד שריבנו של עולם שלח לנו, באותו ציר היסטורי של החלפת תקופות, של מהפכות, כאשר כל העולם המערבי מתפרק, כאשר העולם היהודי נמצא במצוקה ובמסגר כה נורא, כאשר ניצבים בפניו וערבן הוא האמה היש ראלית אשר שליש ממנה עלה בתושרות עש, וכאשר עוד שליש ממנה נבלע על ידי התנובלות, וכאשר נמקביל קרוב לאלפיים שנות גלות מסתמי מת ועוד ישראל סק לתחייה.

כדי לעבוד מתקפה לתקופה, יש צורך במספס רבים מומחה, צוללן אמין, אדם שירעד לרוב על היסטוריה, המעריך את האמה מצד לצד, העומד מול עם נבו ורוע לחלוץ אותו, כמו שעשה בומנו דמכ"ס שניצב בפניו היהודי הנבחר בין ההשכיח הא ריסטוטלית לבין שסחיות היהודים הדתיים, קרוע בין האפיקורסים העמקנים לבין המאמינים השסחיים. לומר מה, דמכ"ס סגר את הגמרא, למד כל סבני אריסטו, בירד אתם וסינן אתם, השליך את הפסולת, והגינו בה את הטיב אריסטו, ואת המלח הנקיה הכנים פנימה, הדגינו בה את היהודים הדתיים.

פירוש חדש

כן נהג רבנו הרב אשכנזי. נמכסו הרוב, אסף את

כל הרבס הפילוסופי של הרדו, ולימד פירוש חדש על התורה. שבעים פנים לתורה, והה עוד פן אחד לתורה. כמוכן, לא כל פירוש על התורה הוא ישיג פן השבעים אחדו שדא בחוץ. אבל הפן של הרב אשכנזי היה בפנים. הוא השתמש בשבילי הכל האוצרות האינטלקטואליים הפילוסופיים של הרדו והה ושל הרוחות הקודמים. אך הוא לא היה שבו בכל מהלכי המחשבה האלה. מעשה ושאלתיו על הוגה יהודי גדול. הוא השיב בתמיחה זו פילוסופיה אין זו אמתה בה אשר את הכל. הפילוסופיה שימשה לו ככלי, אך הוא לא הת' ותן איתה, אלא פיתח כלפיה יחס מכשירי, אינסטי רומנטלי, כדי לבטא מה שהוא רצה לומר.

עומק האמונה

ומה היה האומר שלח האמונה היהודית אך לא האמונה היהודית השסחית שאינה מספקת לעת כזאת. כאשר הימים הלכים במהלם הרגיל, די ללמד הרוח שפשוה, רגילה, שגרתית, ובה לרומם את הנשמות. אך כאשר מהמרחז כלל תורה מאיר מים לבלע את הכל, חיינם לרלות את הרוח סמך עמקים היתר גדולים, כלומר מסחר תורה, מהרוח הרוח הפנימית הקבלית. אך ירוח זו היא כה מסוכנת, היא אש - מהמטפ ומאירה אבל גם רפתו לכן הוא לקח מכל הבא ליד, כמו שמתהלך בתוך שלו בכל ערוגות הרע האנושי, כדי להסביד רוחק את המרחז היוהר פנימיים. הוא לא בחר באף הסבר, באף פילוסופי, באף משל, ואפילו לא בזל לה שתמש בהומר.

ההומור

לפעמים יש רעיונות כה עמוקים, כה מרהמים, כה מבהילים, שאין אפשרות אודת להביעם אלא בהומור, ולהרשות לעצמו לומר רבדים חריפים בדרך הוואת. לכן, לא התרגנו עליו, לא הכופרים הע' מקנים וגם לא המאמינים השסחיים. כיוון שהוא עטף באופן שקול ומרויך את רבירו בהומור, שאי אפשר היה לבעוס עליו. האומרו היה היה צחוקו של אברהם, כאשר ר' מרועו לו על הלדת בן, מה שגראה בלתי אפשרי, הוא אברהם אבינו צחק. הצחוק מאפשר לקבל את הבלתי אפשרי.

הרב אשכנזי נהג לומר שרבו שאינו מחייך אינו רציני. אכן חו"ל אמרו בפירוש שהמשח הינו מחייך, כמו שכתוב: לבן שנינים מולב. כיוון שהוא מחייך, נראה לובן שינו. זהו חיוך של אהבה, אכן, הרב אשכנזי אהב את כולם, גם אלה שלא הסכימו אהו.

קול יעקב וירי עשיו

מן הכל הוא לקח לעבוד את האלקים, גם מאלה שלא היה רעתו נוחה מהם. יעקב אבינו היה איש תם יושב אוהלים, ובכל זאת יצחק אבינו היסט למי סור לו את הברכה. כי האם מאיש תם יושב אוהלים אפשר להקים אותה? האפשר להקים עם שילוחם נגד אויביו? אפשר להקים ישיבה בה אברך משי ילמד ננעימים. כדי להקים עם יש צורך בעת, כגבר רה, בעוצמה, בכשרון, ולפעמים במלחמה. שהוא איש אמנם הוא רשע מרשע, אך גם תרוח היה רשע ויצא ממנו אברהם אבינו. על כן, נתאוד בסבלנות, אולי גם מעשיו ייצא אדם סוחד וצדיק אודו עירון וטובלמצייה של יצירו התקיפים, הוא יהיה לראש עם ישראל. אך רבקה לא חשבה כן. על פי רוב נשים צודקות, לכן מומלץ מאד להתחזק. ובנסי יעקב לבש בגדי עשיו, והראה שלעת הצורך, גם הוא יכול להיות עשיו. "אני ככוד עשיו", אבא, כך לד הבנה פעמים הסברתי לו שאין זה די ללמד תורה בפנינו, שיש צורך בעת וגבורה, כדי לבנות מדינה אבא, הננו, אני ככוד עשיו.

רבנו הרב אשכנזי נהג לומר: הקול של יעקב הרי ריים ירי עשיו. למרחזות הוואת, ייתכנו שני הסברים - או שעיקב אבינו האלים שלפעמים צודק ירי עשיו של עז וגבורה, או שעשיו האלים להיות צבוע ולר - כר כמו יעקב - כלומר הנצחות.

מן הכל לקח לעבודת ר'

אף רבנו לבש לפעמים בגדי עשיו במובן האינסט לקטואלי הלימודי, כדי לנצח במלחמת החדש, כמו שהמכ"ס כתב באגרותו להכניס לניל "צמחם נצח" ותי נכנס - לתורה ירענו, ובטחם צבא מרחם - הקיישתנו, ולהפיץ מעיינותיה וצה - נתנתני, והיא אילת אזבי ואשת נעדי אשר בארבעה שגיתי מבחודי. התי גם זו נשים נכריות נעשו צרות: מאר בית, עמונית, צידנית, ארמית, ותנית - האל יודע, כי לא נלקחו מתחילה אלא להיתן לה לרק ות ולטבחות ולאשפות, להראות העמים החדשים את יפיה כי טובת מראה הוא עד מאד.

ללא מחיצות

כך עשה הרב אשכנזי, האדם עם אלה הפנים ומי ליוח הבישויים, כדי להטות את האויב לכן יכול היה לקבץ לפניו כל מיני אנשים שבאו לשמוע לק חו, מה שלא מצאנו אצל רבנים אחרים ולא באופן נורא. ישבו לפניו וקנים וצעירים, גברים וגם נשים, גלרי ראש וכסתי ראש, אנשים מלא רגש ובעלי שכל קי צוחלם, פרעלים עם אינטליגנסיים, ואפילו סטורנס צעיד למתמטיקה, שהיית באותם השנים. כלם הקשיבו וכולם הבינו - משהו אחד... אך כל אחד יצא עם פירושו רוחניו ממה שמע, כל אחד ראה דר השריפה שלו את האש שלו ורקוזת מכל הכיוונים.

הוא ידע לעכל את כל הרעות, גם את אלה של המתחכמים אחרו, לעיתים רבות מהצפה. במקום לני חף בהם ולשכח רביותם כחיס ונשכח, מה שהיה בוודאי מסוגל לעשות - היה משיב אתה צודק, ומה פרצת ר' דרכי אש, גם אירבו ישרים עמו. וכן, בפניו נפלו כל המחיצות ופתאום כולם הרי גישו שאין כאן ימין ושמאל, אמצע וצדדים, אין דתיים וליטוניים, אלא רק עם ישראל אחד, עם תורה אותה, השייכת לכולם. התורה אינה שייכת לחיים בלבד, אלא לכל עם ישראל.

נפלו כל המחיצות, כי הוא היה יותר מכל המחיצות. אנשים בעם ישראל המתובנו במנון, מל כירינס, כאשר כל אחד מתוהלך וצועק בקול גדול שהוא בדרך הנכונה, וכנגדו וצדו הלך בדרך הפוכה וטוען שהאמת אתה. כולם מסתובבים ימים, שנוכחות וחודשים, מרורים כפאתוס שהוא הצודק. הרב אשכנזי ניו מעל להכירינס, מחייך ומראה את הציאה. כי הוא היה יותר גבוה, ושם פירש, הפידי, בירד חידוש.

אור חדש בציון

האור החדש הזה היה, כמוכן, אור חדש אשר שציון יאיר. היסטוריה ישראלית בת ומננו קורה: פה לא היה יכול להיות אחדות. הוא היה אומר שכל המקבילים הנורלים של הרדו הקודם עלו לארץ, ולא ייתכן אחדות. היו בציבור שהקשו עליו העלו שמת, והוא השייב אלה לא הבינו את חכמת הקבלה. וכיוון שזה היה ביסר חריף, הוא חייך, הדיר משקי פיו ואמר: אתם מבינים כמה מרובר... ואו לא המנופי ויחם מעצמם, הבינו כמוכן כמה מרובר. הוא עלה לארץ כעונה גדולה, כי כאן לא וכינו להפיץ את תחונו. לא זכר התלמידים לשכב כמו היילים על גודי התיל כדי שרובם יוכל לרוח עליהם. הוא ידע ואת מראש ובכל זאת עלה. לא כמו המרגי לים, שלא עלה לעלות כי בחוץ לארץ היו ראשונים במלכות, ורדעו שבארץ ישראל כבר לא יהיו ראשד גים ולכן סירבו לעלות - כפי שהובא בספר מסילת ישרים וכספר החדש. גם הרב אשכנזי ידע שגבלות לא היה הראשון במלכות והאן לא ידעו מי הוא ולכן הוא היה הראשון, בכל זאת הוא עלה, כיוון שהיה אדם עניו.

בהיותו עניו, הקשיב לכל, התמלא מן הכל, לא החשיב את עצמו. היתה לו אהתה ענוה. שיש לעני קים. אך אין לומר נושא בדבר התפסחות הכמות בארץ הקודש. תמיד אודך ומן עד שמחשבות הרעיר

נות חודדים וכובסים את העולם. רעיונות שסחיים אפשר למכר כולו. רעיונות עמוקים, מסוככים, מר רכבים - זקוקים לזמן. לכן אין לראות בכך סימן עניתי, אלא סימן גרלות. מחשבות גרולות מתפשטות לזמן. לזמן. בהנה גאונים ולולו נשעתם, האור תופשש אדם ככל עקוד תבל.

כל נתיאש, רוחו היה בקרבונו, והובח מוטלת על רודנו ועל הרוחות האבים להפיץ רבירו, שיכולים להחת פרנה רוחנית ומטפח אמת להמסך בניינו באצטנו.

(רבדים שנאמר לחסרו בשנת תשנ"ט)

בדרך למדינה בימי המנדט

(המסך ממקור)

ותלכו להפסד מן ההדירם.

טלאי על טלאי

מאנכי היהודים הערבים נמנו כעד האנגלים לקיים מדיניות מתוכננת ומסודרת לסובת שני הד' דרים האנגלים היו שמים טלאי על טלאי, בכל מקרה של מריחה, והמפצות הדיחות. כל צד חשד בהם, שום נשים לצד השני. וכן נמשכו "הטלאים" שלר שים שנים רצופות. האמת ההיסטורית היא, כי למרות כל ההפכפכות הבריטית, הם עמדו הרבה לציונות. הם נענו לתביעות היהודית ואיפשרו עליה, רכישת קר קעות, פיתוח החקלאות והזעקה, הקמת מאות יישרים, בני ספר ואפילו ארגונים תרבותיים. ליהודים היתה אסונפיה מלאה עם מוסדות דמוקרטיים מרכי ימים ההסתדרות הציונית, שהפכה אודי כן לסוכנות היהודית לארץ ישראל, בשיתוף עם ארגונים לא צירי נים הודיע האומי של כנסת ישראל, ארגון כולל של רובו הגדול של היישוב היהודי. לערבים לא היה מוס רות וזמים היה להם "הודיע הערבי העליון", ננשיאר ותו של המופתי, שכלל "נכבדים", שמינו את עצמם להיות מרכי הערבים.

שגב טובי, כי לאחד המלחמה השואה, היה היי שוב יהודי של לעצמאות מכל הבחנות. מאנכי היהודים נגד האנגלים היו למפעש נגד הערבים ולא נגד האנגלים. למרות החרד היהודי של ארגוני המד תרת ולמרות העלייה הבלתי נגלאלית. הוא צודק באי מר, כי אילו נמקסם הבריטים היו האמריקנים, הצרפתים, האיטלקים וכל עם אחד, לא היה להם סבי לנת ואודך רוח, כפי שהיו לאנגלים ביחסם ליהודים קרוב לוודאי, שום היו מסביעים את המרד היהודי בעבודת רם. ספק רב אם במצב כזה ניתן היה להגיע לצמצום המגליים האנגלים הכי המרדים היו הכר וזת ערוד, חופשי נשק, ובמקרה אחד מאסר ומני של המנהיגים היהודים.

חיים וייצמן ורוד כדגרתיו ידעו את המרד הזה. כל אחד מהם הגיב עליו לפי דרכו. הדיכוח בין שניהם נסי תיים נבצחונו של רוד כדגרתיו. אולי, בגלל וקנתו ומחולו של וייצמן, אולי בגלל שינוי הנסיכות הפר יליטות. מתור, אולי, לעשות פרפרזה על האמהת הת' למחתי: כדגרתיו כרודו מייצמן כרודו וכדצל כרודו.

מסקנותיו של תושב סג הן, האחת - המיילדות של המדינה היהודית היא האימפריה הבריטית הוקנה. היא שהציאה את המדינה היהודית לאור העולם. רבדים נראים נבטנים. המסקנה השנייה אומרת, כי הערבים, במחשבתם, בדרישות ובמאמצות שלהם, אילצו את האנגלים לצאת מן הארץ. זו לא נראית כל כך. האנגלים היו נגוע עם הערבים ביר חוקה. היו מסילים עליהם עונשים שקלטיבים על כל גניעות סכר הצירוב. המדיניות הזו היתה חזמה, כנראה, למדיניות המקובלת במשמחת של האימפריה הבריטית לשעבר. האנגלים הבחינו היסב בתבדלים שבין שני העמים. הסיבה העיקרית ליציאת ארץ ישראל של הבריטים היתה שקיעתה של האימפריה שלהם, שהחלה עוד כמלחמת העולם הראשונה ונתתימה במלחמת העולם השנייה.